

Az 1956-os magyar forradalom

Az **1956-os forradalom** Magyarország népének a sztálinista diktatúra elleni forradalma és a szovjet megszállás ellen folytatott szabadságharca, amely a 20. századi magyar történelem egyik legmeghatározóbb eseménye volt. A budapesti diákoknak az egyetemekről kiinduló békés tüntetésével kezdődött 1956. október 23-án, és a fegyveres felkelők ellenállásának felmorzsolásával fejeződött be Csepelen november 11-én.

ELŐZMÉNYEK: Rákosi-korszak (1949-1953)

Rákosiék **szovjet mintájú proletárdiktatúrát** építettek ki miután kiiktatták az ellenzéki pártokat, **egypárt-rendszer** alakult ki (1949), a politikai életet a Magyar Dolgozók Pártja uralta (MDP), **a legfontosabb hatalmi szerv a párt** volt, és az ország tényleges irányítója a párt főtitkára, Rákosi Mátyás volt. A párton belüli **tisztogatásoktól** sem riadtak vissza → pl. Rajk László (belügyminiszter) kivégzése, rengeteg **konceptió-per** → leszámoltak a „rendszer ellenségeivel”, „Aki nincs velünk, az ellenünk van”, terrorszervezeteket működtettek az ellenállás elnyomására, **ÁVH, ÁVO, munkatáborok** (Recsk, Kistarcsa).

Erős **személyi-kultusz** épült ki Rákosi körül (szobrok, képek) Sztálin kultuszához hasonlóan, a Szovjetunióbeli **személyi kultuszt** követve Magyarországon is **bevezették Sztálin és Rákosi Mátyás dicsőítését**. **A gazdaságot is szovjet mintára akarták formálni**, a legfontosabb cél a **gyors iparosítás és a mezőgazdaság kollektivizálása** volt, **államosították az iskolákat**.

Besúgóhálózat → a félelem átította a mindennapokat, gyakori letartóztatások → „csengőfrász”, beszüntek az utazási lehetőségek, az ország határainak hermetikus lezárása, a mindennapokat is igyekeztek a Szovjetunióhoz csatolni → szovjet filmek a moziban, orosz nyelv kötelező, szovjet könyvek

RÁKOSI BUKÁSA – NAGY IMRE MINISZTERELNÖKSÉGE:

1953-ban meghalt Sztálin, s a hatalmi harcból győztesen kikerülő **Hruscsov a sztálinizmus visszaszorítására tett kísérletet**. Ezért Moszkvába rendelték **a magyar pártvezetést**, és **utasították a hibák** (személyi kultusz, kulákliszták, erőltetett iparosítás) **kijavítására**. Rákosi megtartotta **pártfőtitkári** tisztségét, de helyette **Nagy Imre** lett a **miniszterelnök**, aki **kilátásba helyezte az országgyűlés szerepének növelését**, az aránytalan, és az ország adottságaitól idegen **iparfejlesztési politika korrigálását**, a **tévesztés visszafogását és a törvénytelenések megszüntetését**, és **amnesztiát ígért a politikai foglyoknak**.

A Szovjetunióban folyó hatalmi harc Rákosi számára egyre kedvezőtlenebbül alakult. **Az SZKP XX. kongresszusán** (1956. február) **Hruscsov élesen szembefordult a sztálinizmussal**, és a hibák kijavítását tűzte ki célul.

Így az 1953-tól kibontakozó **pártellenzék** Magyarországon sem lehetett elhallgattatni, sőt a fiatal értelmiséget magába foglaló **Petőfi-kör** egyre élesebben bírálta a pártvezetést. A Kremel a belpolitikai viszonyok hatására **Rákosi Mátyás** lemondatása mellett döntött, Gerő Ernő kerül a helyére. A párton belüli reformerek Nagy Imre köré csoportosultak.

Tömegeket mozgósított **Rajk László és három kivégzett társának újratemetése** (1956. október 6.).

1956 októberének második felében az **egyetemi ifjúság független mozgalmat** alapított. A fővárosban és vidéki egyetemi központokban létrejövő szervezetek **követeléseiket pontokba foglalták**.

A FORRADALOM KITÖRÉSE:

Gomulka lengyelországi reformjaira Moszkva fegyveres beavatkozással fenyegetőzött, mire október 19-én számos lengyel városban szovjetellenes tüntetések kezdődtek. **A magyarországi reformellenzék a lengyelországi tüntetőkkel rokonszenvezett**, és a diákszervezkedés is felgyorsult az egész országban. Október 22-én a különböző egyetemek küldötteiket a Műegyetemre irányították, ahol nagygyűlést tartottak. Az egyetemisták itt elhatározták, hogy másnap délután három órára a lengyel néppel szimpatizáló tüntetést hirdetnek

Budapesten. A demonstráció helyszínéül a lengyel–magyar barátságot jelképező Bem József (lengyel származású) szobrát jelölték meg.

A Lengyel Munkáspárt nyilvános üzenetet intézett a magyar nemzethez, amelyben üdvözölték a magyar forradalmat. Ezzel mintegy „felhatalmazták” a lengyel társadalmat a magyarok melletti szolidaritási mozgalomra. A Budapestre érkező lengyel vér- és segélyszállítmányok a legnagyobb mértékű külföldi segítséget jelentették a magyar forradalom napjaiban.

1956. október 23-án a követeléseket megfogalmazó egyetemi ifjúság a **Petőfi-kör** támogatásával **tüntetést** hirdetett meg a lengyel megmozdulásokkal való szolidaritás jegyében a budapesti Bem térre. **A Bem téren** összegyűlt közel ötvétezer ember szabadságot, a demokratikus viszonyok helyreállítását, a magyar önállóság megteremtését és Nagy Imre miniszterelnöki kinevezését követelte. Az egyetemisták megmozdulásához késő délután **a budapesti munkásság** is nagy számban **csatlakozott**.

A Parlament előtt összegyűlt százezres tömeg egy része később **a Sztálin-szoborhoz** vonult, hogy ledöntse a gyűlölt diktatúra és a nemzeti elnyomás tíz méter magas talapzaton álló, nyolcméteres bronzszobrát. A tüntetők másik része **a Magyar Rádió épületéhez** ment, hogy követeléseit nyilvánosságra hozza. Valakik a tömegbe löttek, ezzel **kitört a fegyveres felkelés, a forradalom**, a felkelők fegyverraktárakból és kivezényelt katonáktól szereztek fegyvereket. **A forradalom jelképe a lyukas zászló**, azért lyukas, mert kivágták belőle a gyűlölt Rákosi címet.

A megmozdulásokat a hajnal folyamán megérkező **szovjet páncélosok** sem tudták levern, sőt megjelenésük olaj volt a tűzre, **s a harcok kiszélesedtek**.

A Kilián laktanya az 1956-os forradalom egyik legerősebb ellenállóközpontja volt, amely a szomszédos Corvin közvel "párban" harcolt.

A FORRADALOM BUDAPESTEN ÉS VIDÉKEN:

A következő napokban számos vidéki városban tömegtüntetésekre került sor, **a forradalom országossá vált**. A megrémült pártvezetés utasítására az Elnöki Tanács október 24-én **Nagy Imrét** nevezte ki **miniszterelnökké** azzal a céllal, hogy lecsendesítse az általánossá váló elégedetlenséget.

Október 25-én a Parlamentnél békésen tüntető tömegbe löttek. Közel 100 halott maradt holtan a Kosuth téren. A fővárosi **felkelőközpontok** (Széna tér, Baross tér, Corvin köz, Mester utca, Tűzoltó utca) támogatására általánossá vált a sztrájk, a munkahelyeken a **forradalmi bizottságok** jöttek létre.

A HATALOM MEGHÁTRÁLÁSA:

Gerőt leváltották, s helyére a Rákosi börtönét is megjárta kommunistát, **Kádár Jánost állították**. Most már ők is forradalomnak nevezték az eseményeket, feloszlatták a Magyar Dolgozók Párját (MDP), és **Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) néven új kommunista pártot alapítottak** (november 1.).

A párt vezetésében bekövetkező változások eredményeképpen **Nagy Imre** meghirdette a felkelőkkel való megegyezést, és **hitet tett a forradalmi követelések végrehajtása mellett**. Kihirdette a mindenki által gyűlölt **ÁVH feloszlását**, ígéretet tett a **többpártrendszer** visszaállítására és a **szovjet csapatok Magyarországról történő kivonására**.

A FORRADALOM LEVERÉSE:

A szovjet vezetők október utolsó napjaiban fontolóra vették, hogy elfogadják a megváltozott Magyarországi viszonyokat, és a magyar kormány felé is ezt az álláspontot közvetítették. Az október végi **szuezi válság** és az **amerikaiak nyilatkozatai a be nem avatkozásról** azonban megkönnyítették számukra a **döntést az erőszakos fellépés mellett**. Az országban lecsillapodni látszódtak a politikai indulatok és megteremtődtek a békés építőmunka feltételei. A szovjetek azonban már kidolgozták a „**Forgósél**” fedőnevű hadműveletet a forradalom leverésére.

A **nyílt szovjet támadás november 4-én** hajnalban indult meg döntő túlerővel. A magyar honvédség csak szórványosan védekezett, jelentősebb ellenállást a budapesti fegyveres csoportok fejtettek ki. A kézfegyverekkel felszerelt felkelők komoly veszteségeket okoztak a szovjet csapatoknak, azonban az egyenlőtlen küzdelemben csak néhány napig tudtak kitartani. November 12-ére sikerült a szovjeteknek felszámolni a legfontosabb ellenállási központokat.

A MEGTORLÁS

A következő három évben mintegy 400 embert végeztek ki a forradalomban való részvételért, több mint 20.000 személyt börtönöztek be, tízezreket internáltak munkatáborokba. Mindezt az amnesztia ígérete után, és úgy hogy a résztvevők jelentős része elmenekült az országból.

Nagy Imre a jugoszláv nagykövetségen keresett menedéket. Nagy Imre és társai lemondtak a menedékjogról és bízva a magyar kormány által tett bántatlansági ígéletben, a jugoszláv követség épületét elhagyták. 1958. június 9. és 15. között zajlott le az úgynevezett **Nagy Imre-per**. Nagy Imre volt miniszterelnököt, Gimes Miklóst (A szovjet csapatok november 4-i bevonulása után sem ismerte el a Kádár-kormányt, s sztrájkokat szervezett ellene) és Maléter Pált (a Kilián laktanya parancsnoka) halálra ítélték. Nagy Imrét, Maléter Pált és Gimes Miklóst a budapesti Gyűjtőfőgház udvarán kivégezték. Holttestüket a börtön udvarán a legnagyobb titokban bebetonozták. **A forradalom következményeként kb. negyedmillió magyar hagyta el az országot (disszidált), nyugatra menekülve.**